**Logos Universality Mentality Education Novelty,
Section: Social Sciences**

ISSN: 2284 – 5747 (print), ISSN: 2284 – 5747 (electronic)

Covered in: CEEOL, Index Copernicus, Ideas RePEc,
EconPapers, Socionet

**PARENTAL WORK FROM A SOCIOLOGICAL
PERSPECTIVE**

Gabriela BEREÄ

Logos Universality Mentality Education Novelty, Section:
Social Sciences, IV (1), 183-193

The online version of this article can be found at:

<http://lumenjournals.com/social-sciences/>

Published by:

Lumen Publishing House

On behalf of:

Lumen Research Center in Social and Humanistic Sciences

Parental Work from a Sociological Perspective

Gabriela BERE¹

Abstract

Communication within the family is one of children's main educational experiences. The way in which parents communicate both among themselves and with the children determines education and some of its specific characteristics that unfold as communication style and also education style. The development of children's personalities due to parental influences is recognized and analysed in different theoretical researches and practical investigations. When talking about parental work, the focus is actually on their efforts with their own children. Looking at this in terms of practical duties (material occupation) and mental preoccupation (availability), the concept of parental work includes the definition of parent, father or mother, and its perpetuation – meaning its continuity in the child that is not exactly the same nor is it totally different. Also, the concept of “parental work” underlines decades of changes: it no longer is only about “doing” silently, but also about a work that can be quantified and that, in the meantime, has gone through a process of objectification and is now seen as work, as a job or a career – as a set of partly dissociated consequences of a naturalization between father and mother in an initial phase.

Keywords

parentality, parental work, competencies, education style.

¹ Professor PhD, Liceul Teoretic “Vasile Alecsandri”, Iași, România, gabiberea16@yahoo.com, 0741057579.

I. Familia și educația copilului

Comunicarea în familie reprezintă una din principalele experiențe educative ale copiilor. Modul în care părinții comunică între ei și cu copiii, determină educația și unele caracteristici specifice ale acesteia, care se conturează ca stil de comunicare, și totodată ca stil educativ. Viața de familie în special, experiențele trăite din care se învață direct și temeinic, comunicarea cotidiană mai ales cu părinții, determină formarea personalității și a stilurilor specifice:

a) *stilul cognitiv* ca „ansamblu de modalități particulare de dobândire, înmagazinare, transformare și utilizare a informației” (Legenre, R., 1993, pag. 1194-1195) și mai ales ca o manieră de a înțelege situațiile și de a căuta soluții;

b) *stilul afectiv* ca un „ansamblu de fațete ale personalității reliefate prin motivație, emoții, stimă de sine” (Legenre, R., 1993, pag. 1194).

Aceste stiluri reprezintă modalități de manifestare a personalității ce începe să se contureze din primii ani de viață.

Scopul propus în studiul de față este acela de a evidenția contribuția practicilor parentale în crearea unui spațiu necesar dezvoltării legăturii cu familia, mai exact conturarea unei idei despre locul și statutul de părinte.

Obiective urmărite:

- 1)Definirea stilurilor parentale
- 2)Perspectiva sociologică a parentalității
- 3)Exercitarea autorității parentale
- 4)Practicile parentale versus constrângerile școlare

Conceptul de personalitate, așa cum l-a utilizat Allport, începând cu 1937, reprezintă modele relativ uniforme și stabile de comportament pe care indivizii le manifestă și le repetă în activitățile cotidiene (Legenre, R. 1993, pag. 1195). La preadolescență, personalitatea devine treptat conștientă de sine, își experimentează și își pune în evidență stilurile.

Dezvoltarea personalității copiilor datorate influenței parentale este recunoscută și abordată în diferite cercetări teoretice și investigații concrete. Teoreticienii *atașamentului* consideră că un anumit patern al interacțiunii părinte-copil influențează dezvoltarea încrederii de sine, dezvoltarea unui sens autentic al sinelui, ce conduce spre independență și spre autoevaluare pozitivă sau negativă (Strage, Amy A., 1998, pag. 74). La preadolescență *nevoia de afecțiune și de atașament parental* nu scade

chiar dacă începe să se manifeste tendința de depășire a influențelor mediului familial.

Noțiunea de “muncă” a intrat și în vocabularul “educației domestice”. Ea apare datorită curentului feminist materialist care, în anii 1970, și-a propus să scoată economia familială din starea invizibilă în care se găsea în secolul al XIX-lea (Christine Delphy, 1998, pag.84). În același timp, nu poate fi disociată de un alt curent care, în 1930, a lansat o nouă direcție, în sensul unei “educări a părinților”, a unei obiectivări a sarcinilor de lucru, a gesturilor și a preocupărilor considerate până atunci o capacitate naturală a oricărui adult care are în îngrijire un copil. Din acel moment, noțiunea oscilează între recunoașterea acestei “activități” ca o “muncă în sine” și tentația mereu prezentă de a transforma această “competență” într-o trambulină pentru responsabilizarea familiilor.

II. Parentalitatea

II.1. Perspectivă sociologică- munca parentală

Când se face referire la munca părinților se vorbește de fapt despre munca pe care aceștia o desfășoară pentru proprii copii. Considerat în termeni de sarcini practice (ocupație materială) și preocupare mentală (disponibilitate), conceptul de muncă parentală include definiția părintelui în sine, tată sau mamă, și perpetuarea sa – adică prelungirea sa în persoana copilului care totuși nu este la fel, dar nici total diferit. Totodată noțiunea de “muncă parentală” subliniază schimbările suferite în unul sau mai multe decenii: nu mai este vorba doar să “faci” în mod tacit, ci de o muncă care poate fi cuantificată și care, în timp, a cunoscut un proces de obiectivare, fiind înțeleasă ca o muncă, un serviciu, o carieră, competențe disociate (în parte) a unei naturalizări între tată și mamă în fază inițială.

Educația parentală a cunoscut de-a lungul vremii mai multe definiții, adaptate tipului de societate, de cultură și bineînțeles modelului educațional promovat la fiecare perioadă. Realizarea ei s-a bazat pe modelele tradiționale preluate și transmise de la o generație la alta și care au vizat practici parentale prin care îi învățau pe părinți să-și exercite rolul de părinte în toată complexitatea lui. Aceste modele și bune practici tradiționale nu mai corespund, în cea mai mare parte, cerințele generațiilor actuale, motiv pentru care s-au încercat și alte mijloace de susținere a familiei, prin diferite forme de intervenție educativă.

Ca domeniu de cercetare, educația parentală este relativ recentă, fiind definită ca “o tentativă formală de creștere a conștiinței parentale și de utilizare a practicilor parentale” (Vășmaș, E., 2002, pag. 165) în vederea educației copiilor. Părinții desfășoară o activitate voluntară de învățare, se formează și se străduiesc să-și modifice modul de interacțiune cu copiii lor, în favoarea educației copiilor, în scopul încurajării comportamentelor pozitive, a descurajării celor negative și a creșterii adaptabilității lor la realitatea existentă. (M. Ionescu, E. Negreanu, 2006, pag. 131).

Conținutul muncii parentale pune accentul, în special, pe munca afectivă (cine acoperă diferitele investiții) și cognitivă care o însoțește (ce trebuie făcut? cum? de cine?). Condiție implicită a reușitei școlare, sociale, dar mai ales “personale” a copiilor, munca parentală implică, pentru adulții care o prestează, o serie de compromisuri și o ierarhie a priorităților revizuite permanent de-a lungul “carierei” parentale. Este vorba deci de o muncă care evoluează în timp și spațiu în funcție de anumiți factori materiali (configurația familială, mediul social, organizarea pieței muncii, resursele oferite de contextual social) și de investițiile și înțelegerile realizate de principalii actori pentru ei înșiși și în cadrul grupului conjugal/familial și social. Astfel se creează un spațiu necesar dezvoltării legăturii cu familia, mai exact conturarea unei idei despre locul și statutul de părinte.

Munca parentală este caracterizată în primul rând de dependența copiilor care necesită îngrijirea permanentă și coabitarea, o miză importantă la nivelul formării identității. O altă caracteristică dominantă a muncii parentale este obligația privind rezultatele, concretizată în termeni de reușită socială sau de satisfacere a criteriilor personale; aceasta dispare sau se transformă, atunci când munca din cadrul legăturii parentale este preluată de altă persoană decât părinții.

Privită din perspectiva obligațiilor sociale, școala ocupă fără îndoială un loc important în munca parentală, care este de altfel și o muncă școlară. Poate exista o diferență între logica privind socializarea în familie și așteptările școlare și educative de la școală. Dacă asistăm la un declin tot mai pronunțat al modelului familial tradițional, această discrepanță este și mai evidentă. În acest sens, împărțirea responsabilităților casnice între parteneri este susținută de politicile publice care, în mod hotărât, au plasat femeile pe un loc secundar pe piața muncii. Problema privind raportul muncă-familie o privește

exclusiv pe mamă și, în funcție de cultura profesională, ea poate fi gestionată cu mai mult sau mai puțin efort, dar și delegată celuilalt părinte, în cazuri rare. În ultima vreme, putem spune că s-a schimbat viziunea generală asupra muncii parentale a taților, ceea ce conduce la concluzia că repartitia tradițională a rolului și sarcinilor poate depăși limitele cuplului clasic. În afară de asumarea normelor, munca parentală poate fi împărțită ținând cont de constrângerile economice ale clasei sociale, dar și de fiecare dintre membrii cuplului. Problema educației parentale sau a responsabilizării părinților poate fi mai bine înțeleasă, punându-se accentul pe condițiile efective și limitele autonomiei înțelegerilor dintre părinți. În prezent mediul social și cultural în care se dezvoltă familia se regăsește într-o dinamica continuă, fapt ce și impune mereu o adaptabilitate a familiei. Copiii, părinții, comunitatea se influențează reciproc. Din această perspectivă “copilul este considerat în centrul unei rețele alcătuită din instituții și persoane; numărul polilor, diversitatea lor, strategiile familiale cu privire la contactele exterioare ale copiilor, competențele atribuite fiecărui pol constituie indicatori ai experienței sale sociale. (...) Strategiile educative ale familiilor contemporane iau naștere la intersecția tuturor acestor poli, care funcționează ca tot atâtea ansambluri de constrângeri externe, dar și ca tot atâtea resurse” (Stănciulescu, E., 2002, pag. 24-25). Acest fapt generează și tensiuni în exercitarea practicilor parentale atât în legătura directă cu logica școlară, în materie de activități școlare, cât și în registrul domestic.

Există numeroase exemple de practici parentale puse în dificultate de constrângerile școlare. Modalitățile de socializare ale familiilor sunt expuse în cadrul relației părinte-școală. Subordonate exigențelor școlare, practicile acestor familii se confruntă cu normele educative impuse de școală și de profesori și deseori sunt supuse judecăților morale depreciative. Părerile în materie de educație nu sunt niciodată pur tehnice, dar implică mereu o conotație morală (Leger și Tripier, 1986, pag. 85). Părinții sunt obligați să se situeze prin raportare la exigențele și normele școlare din domeniul educației. Această constrângere atinge nivelul maxim când dificultățile de la școală duc la implicarea largă a psihologului, educatorului sau uneori a reprezentanților justiției, ca în cazul elevilor în abandon școlar. Astfel, se conformează principiului ambivalenței făcându-i pe părinți să oscileze între rezistență și supunere față de normele școlare privind socializarea.

Pe de altă parte, practicile parentale exercitate în registrul domestic generează constrângeri de natură diversă. De exemplu în ceea ce privește sănătatea copiilor, școala promovează practici de prevenție și acțiuni pentru a menține echilibrul fiziologic și psihologic, sinonim cu sănătatea, conform concepției dominante despre aceasta din urmă. Ori în interiorul practicilor parentale din familiile obișnuite, mai ales în cele cu o situație materială precară, intervin și alte sensuri. Boala este percepută mai degrabă ca o agresiune externă decât ca rezultatul unui dezechilibru fizic, prin raportare la percepția lumii văzută ca o amenințare. Practicile evidențiază rolul protecției copilului vizavi de posibilele agresiuni din partea mediului înconjurător și nu puterea de anticipare cu scopul de a crea un mediu sănătos. Astfel, părinții pot acționa impulsiv atunci când apar deja semne specifice ce indică o afecțiune a sănătății copilului. Practicile iau forma unei acțiuni imediate pentru a îndepărta pericolul: merg la medic atunci când copilul acuză durerea sau prezintă o stare febrilă. Sunt mai puține practici de prevenție. Ideea de a merge periodic la doctor pentru investigații când copiii sunt sănătoși este ignorată de o mare parte a părinților care nu permit anticiparea și punerea în practică a prevențiilor. Aici practicile parentale se intersectează cu logica școlară și sanitară și sunt expuse criticii, din partea instituțiilor școlare, sociale și sanitare.

Analiza muncii parentale în cadrul claselor medii și superioare evidențiază tensiunea pe care o suscită coexistența a două tipuri de obiective dificil de împăcat, pe de o parte, respectul față de autonomia copilului, părinții din aceste medii sociale declarându-se atașați acestei categorii (Singly, 1998, pag. 165) și, pe de altă parte, necesitatea de a limita practicile și alegerile pe care ei le consideră cruciale pentru viitorul copiilor lor. Resursele economice, culturale și sociale de care dispun aceste familii le permit, în numeroase cazuri, să modeleze opțiunile în mod discret și continuu, fără să suscite reacții negative din partea copiilor. Această modelare ia forme diferite dacă este vorba despre părinți apropiați de polul managerilor sau de cel al intelectualilor și în funcție de stilul familial existent, iar deschiderea către cunoaștere și interesul pentru o dezvoltare personală conștientă este cu atât mai mare, cu cât este mai ridicat nivelul de instruire al părinților.

Funcțiile îndeplinite de familie contribuie la definirea unui stil educativ specific. Climatul familial pozitiv, protector și stimulatив sau climatul negativ, distructiv și inhibitor sunt determinate de maniera în

care se realizează funcțiile interne și externe ale familiei și conduc la efecte educative, pozitive sau negative, asupra partenerilor și a copiilor.

Activități desfășurate în cadrul familial au scopul de a satisface nevoile specifice fiecărui membru și familiei totodată:

- nevoile fiziologice: de hrană, igienă, sănătate;
- nevoi de siguranță: securitate, stabilitate, protecție (locuire, îmbrăcăminte);
- nevoi de actualizare de sine: împlinire personală, îmbogățirea propriului potențial;
- nevoi de dragoste și apartenență: acceptare, dăruire și primire a iubirii;
- nevoi de stimă: respect față de sine, respect față de alții (Stănculescu, E., 1997, pag. 134)

II.2. Perspectivă juridică – autoritatea parentală

Termenul de „autoritate parentală” s-a folosit în România cu ocazia adoptării noului Cod civil, pornind de la exemplul codului civil francez. Noțiunea „autoritatea parentală” este relativ nouă și în Franța; a fost introdusă în anul 1970, cu scopul de a înlocui noțiunea de „putere maritală” (sau „autoritate paternă”), termen ce decurge din Codul civil Napoleonian. Introducerea autorității parentale în Franța a constituit dovada egalizării îndatoririlor soțului și soției: *„cei doi soți asigură împreună direcția morală și materială a familiei»: autoritatea parentală înlocuiește puterea paternă” (Codul Civil al României, pag.7).* „Autoritatea părintească” sau „responsibilitatea părintească” reprezintă ansamblul de drepturi și îndatoriri având ca finalitate interesul copilului. Este exercitată de părinți până la vârsta majoratului copilului pentru a-l proteja în ceea ce privește siguranța, sănătatea și moralitatea, pentru a-i asigura educația și dezvoltarea, în spiritului respectului față de propria persoană. Conform acestei obligații părinții trebuie să-l consulte pe copil în legătură cu deciziile care îl privesc, în funcție de vârstă și gradul de maturitate” (Codul Civil al României, Art.22. Alin.1).

Calitatea de părinte este stabilită prin filiație, iar autoritatea parentală este exercitată de ambii părinți, indiferent dacă sunt căsătoriți, uniți civil sau doar simpli concubini. Părinții au dreptul de a lua orice decizie necesară pentru binele copilului lor; pot hotărî unde anume va locui copilul, pot să permită sau să refuze îngrijirile de sănătate pentru el,

îi pot transmite credințele lor religioase, pot decide alegerea școlii, activitățile și modul de petrecere a timpului liber.

Părinții pot delega autoritatea parentală, temporar, către o alta persoană, având posibilitatea de a limita drepturile și obligațiile acelei persoane. Este cazul copilului care merge într-o instituție școlară, autoritatea fiind delegată cadrului didactic. Așadar autoritatea asupra copilului este împărțită între *practicile curente de delegare a autorității* (când copilul este lăsat în instituțiile școlare, responsabilitatea revine cadrului didactic până în momentul în care iese din teritoriul școlii; alte situații sunt cele uzuale între membrii, cunoștințele apropiate familiei, când pentru o perioadă foarte scurtă de timp aceștia, la rugămintea părinților, au grijă de copil) și între *măsurile juridice de delegare a autorității*.

Autoritatea parentală ia sfârșit când copilul devine major ori atunci când tribunalul decide asta, pe motiv că nu răspunde adecvat nevoilor materiale, afective și intelectuale ale copilului sau când afectează negativ dezvoltarea acestuia. Astfel de situații sunt abandonul copilului, violența, abuzul sexual.

Problematica ajutorului privind parentalitatea pare să constituie astăzi un element structurant în reflecțiile și intervențiile organelor administrative care se ocupă de justiție, sănătate, de domeniul social sau familial. Părinții sunt cei care se află în mijlocul acestor dispozitive. De aceea trebuie să fie informați, responsabilizați dar totodată, susținuți de structurile sociale sau educative din jur. Totuși, acest tip de sprijin nu trimite la o referință cu o activitate stabilă și bine definită. Pe de o parte constituie un instrument de control social iar pe de altă parte contribuie la transformarea intervenției sociale din respect pentru persoană și idealul drepturilor omului.

Acțiunile destinate să susțină parentalitatea vizează astfel să instituie rolul diferiților membri ai familiei, oricare ar fi structura acesteia, și să favorizeze dialogul și schimburile între membrii unei familii, între familii, și între familii și profesioniști. Este vorba deci, în sens larg, de a integra în sânul acțiunii de prevenție toate mijloace de a-i ajuta pe părinți în meseria de părinte, într-o logică care îi respectă pe indivizi și le valorizează competențele parentale. În principiu sunt vizați toți părinții, chiar dacă unii părinți par să aibă nevoie de mai mult ajutor.

Obiectivul acestor practici este acela de a garanta copilului o securitate materială și afectivă independentă de aspirațiile individuale și libertățile de care fiecare părinte se poate prevala. Nevoia de siguranță

pe care o are copilul se identifică cu nevoia de a fi crescut de proprii părinți.

Sprijinul pentru parentalitate se manifestă prin acțiuni vizând populația țintă: familiile monoparentale, cuplurile tinere slăbite de rupturile familiale, familiile afectate de degradarea stării profesionale. Reflecția pleacă de la principiul că ceea ce este dificil pentru toate familiile este și mai dificil pentru cei expuși riscurilor vieții, și mai ales nesiguranței materiale. În cazurile cele mai grave de maltratare sau neglijență, obiectivul este de a apropia profesioniștii de familii și, în pofida lucrurilor, de a-i ajuta să valorifice familia ca loc de competență.

III. Influența constrângerilor educaționale și sociale în exercitarea parcticilor parentale

În calitate de cercetător dar și de cadru didactic, mi-am propus să încerc să conturez modul în care este percepută practica parentală din perspectiva colegilor mei, cadre didactice în Iași.

Scopul studiului a fost să fac cunoscută opinia cadrelor didactice referitoare la relaționarea părinte-profesor-elev și la impactul acesteia asupra evoluției școlare și sociale a copiilor implicați.

Populația la care am făcut apel în acest studiu este formată din specialiști implicați în mod direct în actul educațional al elevilor, respectiv învățători, profesori, înstitutori și personalul specializat pe activități educative. Mi-a fost facil accesul la această categorie deoarece cunosc marea majoritate a acestor cadre didactice. Tehnica *eșantionării* este eșantionarea aleatorie, iar tehnica utilizată este cea a *bulgărelui de zăpadă*.

Metoda folosită în acest studiu este ***interviul de tip semistructurat***. Instrumentul de lucru este *ghidul de interviu*, ce are la bază un set de întrebări prestabilite, întrebări ce sunt detaliate și completate de altele suplimentare, ulterior, pe teren în funcție de datele obținute până în acel moment.

Ghidul de interviu cuprinde *teme* legate de:

- experiența profesională a cadrelor didactice;
- activitățile desfășurate în școală;
- relaționarea cadrelor didactice cu familiile copiilor;
- modul în care elevii participă la programul școlar;
- atitudinea părinților față de instituția școlară;

- problemele care apar în relația părinte-elev-profesor din perspectiva specialiștilor;
- rezulatele școlare înregistrate de elevi.

Concluziile studiului

Practicile parentale ce mențin un echilibru între sarcinile familiale și profesionale, se referă la îndeplinirea obligațiilor cotidiene pe care părinții trebuie să le efectueze pentru copiii lor. Îndeplinirea acestora realizează integrarea culturală în comunitatea umană, spirituală, de bază, iar familia dobândește identitatea sa culturală.

Menținerea condițiilor favorabile dezvoltării intelectuale și personale a copilului este realizată de unele familii printr-un transfer al responsabilității educaționale către instituții de educație. Practic părinții își delegă o parte din funcțiile educative pentru a-și folosi timpul în scopul ascensiunii în ierarhia socială.

Acknowledgment

This paper is a result of a research made possible by the financial support of the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development 2007-2013, co-financed by the European Social Fund, under the project POSDRU/159/1.5/S/132400 - “Young successful researchers – professional development in an international and interdisciplinary environment”.

References:

- Băran, Pescaru, Adina – *Parteneriat în educație. Familie – școală – comunitate*, Editura Aramis Print, București, (2004);
- Gheorghiu Mihai, Dinu, *Analiză și intervenție în știința socială*, Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza”, Iași, (2005);
- Ionescu, Ion, *Sociologia școlii*, Editura Polirom, Iași, (1997)
- Luckmann, Thomas ; Berger, Peter, *Construirea socială a realității*, Editura ART, București, (2004)
- Strage, Amy A., *Family context variables and the development of self-regulation in college students*, in: *Adolescence*, Spring, (1998)
- Stănciulescu, Elisabeta, *Teorii sociologice ale educației*, Editura Polirom, Iași, (1996)

Biodata

Teacher at “Vasile Alecsandri” Theoretical High School, Iasi, Costache Negri Str. No.50. web: www.lvais.ro. Main activity is teaching grades I-IV. Has studied at “Vasile Lupu” Pedagogical High School in Iasi and obtained a bachelor degree from “Al. I. Cuza” University in Iasi – Philosophy and Political Sciences Faculty. Presently, I’m managing

an After School program through “Europrecepta” – www.euoprecepta.ro.

I have been working in the educational field for the last 27 years. I am interested in sociology and education.